Cana 10 hr. Pierasyłka apłačana ryčałtam

Nr. 36 (677). Wilnia, Čaćwier 20 Žniŭnia 1936 h. Hod XII (XX)

БЕЛАРУСКАЯ КРЫНІЦА | BIEŁARUSKAJA KRYNICA

Palityčnaja, hramadzkaja i litaraturnaja hazeta.

Adras Redakcyi i Administracyi: WILNIA, ZAWALNAJA 1—1 (Wilno, Zawalna 1—1). Redakcyja adčynienа ad 9 hadz. ran. da 4-aj uwieč.	HAZETA WYCHODZIĆ RAZ U TYDZIEŃ.	Košty wydawańnia pakrywajuć składki. Składka u hod 4 zał., na pałhoda — 2 zał., na 3 miesiacy — 1 zał.

БЕЛАРУСЫ! Дамагайцеся для сваіх дзяцей школы ў роднай мове — падавайце школьным уладам дэклярацыі на беларускую школу!

БАСКІ І ІХ НАЦЫЯНАЛЬНЫЯ ІМКНЕНЬНІ

У Гішпаніі вялікі грамадзкі закалот. Ідзе там крывавая рэвалюцыя. Боруцца на жыцьцё й сьмерць левыя: староньнікі так зв. Народнага Фронту і правыя—староньнікі фашызму.

Вочы ўсяго сьвету зьвернуты цяпер на Гішпанію, што заліваецца крывёю. Тамашнія падзеі маюць ужо й будуць мець у недалёкай будучыні вялікае значэньне, як у нутры самога краю, так і ў палітыцы міжнароднай.

Між іншым гішпанская цяперашняя рэвалюцыя дае змогу палітычна-нацыянальнаму вызваленьню і самаазначэньню дагэтуль недзяржаўным сусім, або не цалком дзяржаўным народам, што жывуць на тэрыторыі дасюлешняй Гішпаніі. Бо трэба ведаць, што жыве там пяць асобных народаў: баскі, галісійцы, кастыльцы (панyючая нацыя), каталёнцы і андалузцы. Апрача кастыльцаў, на палітычнай, нават міжнароднай арэне, дагэтуль ведамыя прадусім каталёнцы й баскі. Нацыянальны рух галісійцаў і андалузцаў яшчэ даволі слабы, хоць існуе і разьвіваецца. Але пакінем на старане нацыянальна-вызвольныя імкненьні гэтых двух народаў Гішпаніі, як найслабейшых, пакінем так-жа на старане й вызвольную справу каталёнцаў, аб якіх мы ўжо ў «Бел. Крыніцы» няраз пісалі, а пасьвяцім крыху больш увагі баскам і іх нацыянальна-палітычным імкненьням.

Паходжаньне баскаў з навуковага боку дагэтуль ня выясьнена. Так-жа мова баскаў што да свайго паходжаньня ёсьць нявырашанай праблемай сучаснай лінгвістыкі. Некаторыя выводзяць мову баску ад стара-ібэрыйскай, іншыя ад бэрбэрскай у Афрыцы, яшчэ іншыя ад індыянскай у Амэрыцы і нават ад грузінскай на Каўказе. У кожным выпадку мова гэта самабытная і дужа арыгінальная. Гэта давала й дае цяпер баскам большую адпорнасьць проціў іх вынарадаўленьня.

Край баскаў — гэта адна з найбольш культурных правінцыяў Гішпаніі, што прызнаюць так-жа й гішпанскія дасьледчыкі. Так напр. адзін з іх (Віляескуза) аб басках кажа гэтак: «Парадачныя, інтэлігентныя і працавітыя баскі адзначаюцца сваей агульна-ведамай культурай, сваей любоўю да навукі, сваім культам роднага краю, сваіх звычаяў і традыцыяў; апрача гэтага адзначаюцца яшчэ яны й тым, чаго ім сапраўды можна пазайздраваць — роўнем, якога дасягнула сярод іх агульная асьвета; рэдка можна спаткаць тут хоць-бы найміта, што ня ўмеў-бы чытаць і пісаць; школы існуюць нават у найдалей захаваных хутарох».

Гісторыя баскаў дужа драматычная й не без авантурнай рамантыкі, нават на працягу мінулага стагодзьдзя. Хто яны і адкуль прыйшлі ў цяперашнюю сваю бацькаўшчыну, гэтага яны й самі ня ведаюць, хоць дужа хваляцца сваей старадаўнасьцяй і ўважаюць сябе найстарэйшым народам у Эўропе. Гісторыя баскаў мазаікай пераплялася з гісторыяй суседніх народаў, а прадусім Францыі і Гішпаніі, захоўваючы аднак заўсёды нацыянальную асобнасьць іх. Баскі — вялікія патрыёты і незалежнікі. „Кожны сьведамы баск— кажа гісторык Аріп — носіць сваю бацькаўшчыну ў сабе. Ён ей прасякнуты ды казаў-бы апрануты ў яе; ён яе носіць у сваей душы». Гэты стыхійны патрыятызм дапамог баскам зьберагчы сваю нацыянальную асобнасьць насупроць усякім замахам на яе гісторыі.

Баскі на працягу ўсей сваей гісторыі мужна бароліся проціў паходу ворагаў на іх самастойнасьць і гэта іх барацьба часам ім, хоць часткова, удавалася. Непераможныя рымскія легіёны ў пяршыню ўступілі баскам, а цэзарскі Рым прызнаў ім аўтаномію.

Баскі ад прыроды дэмакраты. Ужо ў старадаўнасьці мелі рэспубліканска-дэмократычныя парадкі. Яны варожы да ўсякага цэнтралізму. Асабліва былі чужыя іх духу розныя манархі і дынастыі. Калі ўнук Людвіка XIV, францускага караля, хацеў ім накінуць сваю ўладу на гэты бок Пірэнэяў, баскі горда заявілі яму: «Прыпомніце сабе, Ваша Вялічнасьць, што сярод нас кароль ёсьць толькі тым, чым яго зробіць грамада». Мадрыцкі цэнтралізм так-жа дарма намагаўся зламаць гэты палітычны дэмократызм і нацыянальнае самастойніцтва баскаў.

Гістарычныя й географічныя абставіны ня спрыялі баскам. Іх самастойніцкі ідэал нацыянальнага аб'еднаньня фактычна ніколі ня быў споўнены. Палітычна яны ўсьцяж былі падзелены. Барацьба на двух фронтах адначасна проціў Гішпаніі і Францыі — ёсьць зьместам нацыянальнай гісторыі баскаў на працягу апошніх стагодзьдзяў. Дзяржаўная граніца між Францыяй і Гішпаніяй, што пачала ўстанаўляцца ў XVI і XVII ст., праходзіла па жывым целе баскійскага народу, раздвойваючы палітычнае яго жыцьцё.

Нядобра адбілася на палітычным жыцьці баскаў на гэты бок Пірэнэяў і Вялікая Француская Рэвалюцыя. Чырвоны Парыж не зразумеў прыроднага дэмократызму гэтага народу і павёў безаглядную барацьбу проціў іх краёвага аўтономізму ў імя францускага дзяржаўнага унітарызму. Пачаўся агульны занепад нацыянальнага жыцьця баскаў на гэты бок Пірэнэяў, у Францыі. У канцы аднак XIX ст. пачалося ўзноў і тут нацыянальнае іх адраджэньне. Сяньня ў Францыі існуе баскійскі нацыянальны рух. Усіх баскаў тут налічаюць больш 200 тысяч. Але пакінем іх у супакою і далей будзем знаёміцца з большасьцяй баскаў, якія знаходзяцца на гэны бок Піранэяў у Гішпаніі і якія вядуць далей барацьбу за сваё нацыянальна-палітычнае вызваленьне і за сваё самаазначэньне, якое сягае так жа і да баскаў францускіх.

Гішпанская часьць Баскіі займае абшар зямлі 17.482 кв. клм. Усіх баскаў няшмат, усяго паўтара мільёна, з чаго 4/5 пад Гішпаніяй, а 1/5 у Францыі.

Баскі — гэта, як і беларусы, сялянская нацыя. Але з нацыянальным іх рухам агулам, пачалася так-жа нацыяналізацыя і гарадоў Баскіі. Баскі цяпер знаходзяцца ў стадыі ператварэньня ў сучасную нацыю з сваей інтэлігенцыяй, сваім промыслам і таргоўляй, з сваей нацыянальнай культурай.

Баскі — край каталіцкі. Народ там рэлігійны аж да фанатычнасьці. Да рэчы тут прыпомніць, што Ігнат Лойола, закладчык ордэну Езуітаў быў баскам. Баскі дужа консэрватыўныя, любяць сваю веру і мінуўшчыну, але адначасна яны не рэакцыйныя, а паступовыя. Яны прыродныя дэмократы.

Прыціснутыя мадрыдцкім кастыльскім унітарызмам, прыціхлі ўрэшце і гішпанскія баскі. Але толькі да часу. У канцы XIX ст., калі так шырака разьвіваліся ў Эўропе нацыянальныя рухі розных народаў, пачалося сучаснае нацыянальнае адраджэньне баскаў. Адраджэньне гэта сьпярша прайшло моўную, літаратурную й навуковую фазу разьвіцьця, а пасьля гэтага надыйшоў час і на нацыянальна-палітычнае вызваленьне. У гэтых сваіх адраджэнскіх і палітычных імкненьнях баскі былі і ёсьць сяньня панятлівымі вучнямі Каталёніі. Баскі сяньня маюць ужо сваю навуковую і прыгожую літаратуру, свае штодзенныя газэты, свае эканамічныя і палітычныя арганізацыі. Ёсьць у іх і такое дзіўнае зьявішча, што многія з баскійскай інтэлігенцыі сусім забыліся свае роднае мовы і гавораць пагішпанску, але ўсёроўна яны зьяўляюцца гарачымі патрыётамі Баскіі.

Найбольш зактывізаваўся й ажывіўся баскійскі палітычна-вызвольны рух ад часу рэвалюцыі, калі скінулі гішпанскага караля Альфонса XIII і да сяньнешняй рэвалюцыі. Сяньня як каталёнцы, так за імі і баскі, выразна імкнуцца да свайго палітычнага самаазначэньня.

Сучасная гішпанская рэвалюцыя гэта добрая нагода ня толькі для Каталёніі, але і для Баскіі, вызваліцца ад гішпанскага над сабой панаваньня й стаць на свае ўласныя ногі. Здаецца, што яны да гэтага й кіруюцца. Але на каторую з ваюючых старон ар'ентавацца? Левыя паляць і бясчэсьцяць сьвятыні, нішчаць манастыры, зьдзекуюцца над духавенствам, нясуць няволю сумленьня. Правыя гвараитуюць свабоду сумленьня, але нясуць нацыянальнае і соцыяльнае паняволеньне. Каталёнія бліжэй да левых, падтрымлівае старану мадрыцкага левага ўраду, які крыша гішпанскі унітарызм, але прабуе весьці перагаворы і з правай стараной, выказваючы гэтым сваё самастойнае становішча і імкнучыся да сваей поўнай палітычнай незалежнасьці.

За Каталёніяй ідзе й Баскія. Праўда, яшчэ ёй далёка да гэнай краіны, яшчэ яна нястолькі палітычна выраблена й арганізавана, аднак агульная лінія палітычнага паступаньня яе такая-ж самая. За Каталёніяй, знача, на арэну міжнароднай палітыкі ўсплывае Баскія. Шлём ёй беларускае прывітаньне і жадаем памыснасьці!...

24036

Не адным хлебам жыве чалавек!

Ужо кончылася гарачае лета— кончылася цяжкае жніво, кончана ўжо найцяжэйшая праца селяніна ў полі.

Апусьцелі палеткі, на якіх расло і красавалася збожжа. Там, дзе расло каласістае жыта, ўжо чарнее сьвежая ральля. З кожным днём бліжэй падыходзіць да беларускіх вёсак залатая восень. Яна нясе селяніну адпачынак пасьля фізычнай працы на штодзенны жытні хлеб, яна за сабою вядзе доўгую зіму з доўгімі і вольнымі ад працы зімовымі вечарамі. Тады беларускі селянін, асабліва беларуская моладзь, аддыхнуўшы з восені будзе мець даволі часу, каб заняцца апрача гаспадаркі і другой, ня менш важнай працай — самаадукацыяй. Кажам, што самаадукацыя ня менш важная справа, як і гаспадарскія турботы, бо і сапраўды, самаадукацыя вялікая справа. Не адным хлебам жыве чалавек. А без асьветы, бяз культуры і на хлеб зарабляць цяжка. Дык трэба прасьвячацца, трэба ўзбагачвацца ведай, трэба вучыцца культурна працаваць і агулам жыць культурна—палюдзку. Прадусім трэба дбаць аб лепшым быце для нашага новага пакаленьня — трэба дбаць аб будучыні нашых дзяцей.

Дзеля гэтага мусім даць нашым дзецям навуку ў школе, а дарослай моладзі адпаведную кніжку дзеля самаадукацыі.

Дык у першую чаргу, там, дзе дасюль не паданы дэклярацыі за беларускую школу, трэба гэтыя дэклярацыі падаць. Разам з гэтай школьнай акцыяй, неадкладна трэба браца і за самаадукацыю: для малодшых і няўмекаў пабеларуску ні чытаць, ні пісаць, трэба выпісаць беларускі лемантар „Першыя Зярняткі", а граматныя павінны прыдбаць сабе іншых кніжак і, залажыўшы супольна бібліятэку, браца за самаадукацыю — адны арганізуючыся ў хорах народнай песьні, другія ў аматарскія трупы тэатральных прадстаўленьняў, трэція ў аматарскія аркестры і ўсе, карыстаючыся беларускімі кніжкамі і газэтамі з супольнай бібліятэкі, узбагачывацца ведай дабрадзейства культуры.

Летам мы працавалі дзеля хлеба, а ўвосені і зімой мы мусім працаваць так-жа і для нашай народнай душы, бо-ж не адным хлебам жыве чалавек.

Дык, няхай слова **беларуская нацыянальная культура** ня будзе пустой фразай, але голасам магутнай, нутраной, духовай канешнасьці і маральнай патрэбы беларускага сялянства!

Няхай ня будзе такіх нашых вёсак, у каторых беларускія сяляне ня возьмуцца з гэтай восені за культурную працу! Дык падавайма дэклярацыі за беларускую школу і бярэмся за самаадукацыю! *А. Дудв.*

Супроць вайны — за мір!

Чалавецтва яшчэ не пагаіла ранаў сусьветнай вайны, а ўжо ў паветры носіцца пагроза новага і страшнейшага гэткага няшчасьця.

20 гадоў таму мільёны людзей, уцягнутыя ў вір вялікае вайны, перажылі адзін з найбольшых катаклізмаў у гісторыі сьвету. На фронтах вайны асталося 12 мільёнаў забітых, а вярнулася з гэтых фронтаў больш 20 мільёнаў калекамі.

Вайна зрабіла на чалавецтва вельмі сільныя дэмаралізуючыя ўплывы, з якімі змушаны змагацца людзі сьвятлейшых пaглядаў і здаравейшага пачуцьця.

У беларускім грамадзянстве гэтае заданьне выконвае беларуская дэмакрацыя, праводзячы ідэю справядлівага міру супроць дэмаралізуючай ваеннай задзёрыстасьці. Дзеля гэтага мы, праводзячы ў беларускія масы ідэалы беларускай дэмакрацыі, праводзім стала і гэты вялікі ідэал усяго чалавецтва—ідэал справядлівага без вайны вырашаньня міжнародных спораў і суладнага брацкага міжнароднага сужыцьця. Пры гэтым заўсёды выказвалі і будзем выяўляць прычыны небясьпекі вайны і яе жудасныя насьледзтвы.

Цяпер, у часы агульнай ненавісьці, зьдзічэньня ўсе народы як мага зброяцца — адны, каб нападаць і заваёўваць другіх, а гэтыя другія, каб абараніцца ад напасьніка. У Эўропе надае тон аружнага напяцьця гітлероўская Нямеччына, у Азіі — Японія, а фашыстаўская Італія аружнай сілай будуе італіянскую імпэрыю ў Афрыцы.

У гэткім напяцьці зброеньня чалавецтва аддае палавіну сваей маемасьці і працы на падгатоўку да вайны, а зброеньне — агрэсыўнае і абароннае — завяло чалавецтва ў цёмны завулак, паглыбляючы агульнае абядненьне, якое найбольш адчуваюць працоўныя масы. Гэта цяжары магчымага ў будучыні яшчэ большага няшчасьця — вайны, якая можа даць чалавецтву толькі мільёны калекаў, не гаворачы аб забітых, і руіну падставаў жыцьця.

Дзеля гэтага мільёны людзей ня хочуць вайны, баяцца яе і гатовы рабіць усё тое, што ліквідуе вайну, але зьяўляюцца бяссільнымі ў гэтай справе. Яркім прыкладам гэтага прадстаўляецца сучаснае палажэньне ў Японіі. Там дзяржаўны ваенны буджэт перавысіў усе іншыя дзяржаўныя расходы; зброеньне расьце і ўзмагаецца; паўстаюць фабрыкі, якія вырабляюць прылады сьмерці і калецтва. Калі ня будзе вайны, дык гэнае прадпрыемства збанкрутуе, а капіталісты, што ўлажылі ў яго свае капіталы могуць астацца жабракамі. Дзеля гэтага тамашнія капіталісты ўсімі спосабамі стараюцца ўзбуджаць такія настроі, якія вядуць да вырашаньня міжнародных спораў вайной. Але-ж ня толькі гэткая роля капіталістаў, якія хочуць зарабляць у вайне ў Японіі, гэткія ёсьць і ў Эўропе і ў іншых часьцях сьвету.

Дык што-ж можа ўстрымаць гэты гон да вайны?

Устрымаць ваенны разгон можа арганізацыя мільённых мас, якія настроены супроць вайны і якія стаяць за мір. Гэткая арганізацыя ўжо ёсьць. Гэта—**„Міжнароднае Аб'еднаньне Міру"**, якая налічвае ўжо ў розных краёх сьвету 13 мільёнаў сяброў.

Цяпер яшчэ трудна сказаць, па якой лініі павядзе сваю мірную працу гэтая арганізацыя і ў якой меры прыслужыцца яна чалавецтву ў барацьбе з вайной, але сам прынцып міру вялікі. З ініцыятывы гэтай арганізацыі сёлета ў верасьні ў Бруксэлі адбудзецца першы **Міжнародны Кангрэс Міру**, на які выразілі мы свой пагляд у прошлым нумары нашай газэты.

І сапраўды, каб большая часьць чалавецтва ўступіла ў гэтую арганізацыю, дык сам факт, калі ня зусім спыніў бы вайну, то зрабіў-бы тое, што вайна сталася-б немагчымай справай.

Аб беларускіх школьных падручніках навучаньня Закону Божага праваслаўных дзяцей.

Да апошніх гадоў праваслаўная Мітраполія неяк ігнаравала патрэбы беларусаў у галіне навучаньня іх дзяцей Закону Божага ў роднай мове, і выдаючы шмат падручнікаў у мове польскай, расейскай, украінскай і чэскай, зусім не клапацілася выдаваць у мове беларускай. І толькі ў 1933 г., асабліва пасьля ўтварэньня ў Вільні адумыснай „Камісіі дзеля разгляду беларускіх падручнікаў для навучаньня Закону Божага" пад пачэсным старшынством Архіяпіскапа Феадосія, гэтая справа, у выніку настойлівых дамаганьняў беларускага грамадзянства, скранулася нарэшце з мёртвага пункту. Адзін за другім Сынадальная друкарня, у працягу апошніх трох гадоў, друкуе падручнікі Закону Божага ў беларускай мове; цяпер для пачаткавае школы і часткаю для малодшых клясаў сярэдняе школы ёсьць ужо чатыры падручнікі, апрацаваныя кандыдатам багаслоўя С. Паўловічам, а іменна:

1) **Першая навука Закону Божага.** — Сынадальнае выданьне (другое) 1936 г.

2) **Праваслаўны Малітваслоў на царкоўна-славянскай і беларускай мове.** — Сынадальнае выданьне 1933 г.

3) **Сьвяшчэнная Гісторыя Новага Завету.** — Сынадальнае выданьне 1936 г.

4) **Сьвяшчэнная Гісторыя Старога Завету.** — Выданьне аўтара. 1926 г.

Усе сынадальныя выданьні маюць багаслаўленьне Мітрапаліта Дзянісія і перагледжаны памянёнай „Камісіяй дзеля разгляду беларускіх падручнікаў для навучаньня Закону Божага". Праваслаўны малітваслоў ужо дапушчаны Віленскім Куратарам да ўжываньня ў школах.

—x—

Выхад з друку гэтых кніжак прав. беларусы могуць толькі прывітаць Але самае галоўнае тут, што цяпер а.а. законавучыцялі ня могуць — як гэта было дасюль — адгаварвацца ад навучаньня ў школах Закону Божага ў беларускай мове, паклікаючыся на „няма" адпаведных падручнікаў. Трэба толь-

Dr. Jadwiha i dr. Stanisłaŭ Hrynkiewičy.

4)

Karmleńnie nowarodžanaha

Małako heta **adzinaja ježa hrudnoha dziciaci**. Radziŭšajesia dzicia słabieńkaje. Usie jahonyja orhany jašče nia prywykšy da samastojnaje pracy. Dziela hetaha trebe, kab pierachod da ŭmowaŭ jahonaha budučaha žyćcia byŭ pastupienny i niezachutki. Tolki što dzicia mieła achowu ad usich niebiašpiekaŭ wonkawych u matcy, jejnych ścienkach, a karmiłasia praz kroŭ maciary. Dyk i ciapier dać jamu treba ŭmowy jaknajlepšyja. Hetym wymoham adkazywaje małako z hrudziej maciary, jakoje jošć najlepšym z mahčymych kormaŭ. Małako heta-ž nia što inšaje, jak taja samaja kroŭ, jakoju dzicia karmiłasia dahetul, tolki pieraapracowanaje z krywi ŭ hrudziach u małako. Nowarodžanaje dzicia, kali dastaje jašče niešta inšaje, aprača małaka z hrudziej maciary, nadta časta pamiraje. Kali j nie pamre, dyk užo sam wonkawy wyhlad pakazwaje na toje, što kormicca jano nia tak, jak treba. Dzieci tyja majuć hoławy wialikija, twaryk u ich byccam napuchšy, bieły, wočy sumnyja, trybuch uzduty, nožki i ručki chudzieńkija. Časta možam pačuć, jak maci raskazwaje, što dzicia radziŭšyś było mocnaje, na't chutka pačało chadzić, ale dastaŭšy zuby, niejak pačało błaha wyhladać. Pryčyna tutaka, jasna, nia ŭ zubach, a ŭ nieadpawiednym kormie pašla radžeńnia.

Pieršy korm, jaki maje maci pašla radoŭ ŭ hrudziach, krychu inakš wyhladaje, jak paźniejšaje małako—jon žoŭty, husty. Zawiecca henaje pieršaje małako, jakoje časam bywaje ŭžo j pierad radami ŭ hrudziach, **małodziwam**. Jano maje mała syrnika, zatoje bahataje cukram i solami i nadta patrebnaje dziciaci, **kab lahčej pračyścić jamu žywocik, i dziela inšych metaŭ**. Na druhi-treci dzień mianiajecca wyhlad małaka, robicca jano siniewata-biełym i takim astajecca ŭžo da kanca.

Kolkaść małaka ŭ hrudziach zaležyć najbolš ad kolkaści času, jaki prajšoŭ ad radoŭ. Kolkaść henaja robicca što raz bolšaju ŭ praciahu pieršych 2-ch tydniaŭ i najbolš małaka majuć hrudzi na druhim miesiacy pašla radoŭ. Ad siomaha miesiaca kolkaść małaka što raz mienšaje i heta pakazwaje na toje, što dzicia možna adłučać ad hrudziej.

Niechta papytajecca, **čamu-ž heta maci musić karmić dzicia swaimi hrudźmi?** Na pieršy pahlad zdajecca, što małako karowy ci małako žančyny adnolkawyja, dyk čamu-ž nie dawać dziciaci małaka karowinaha?

Chočučy lepš ujawić sabie henyja pryčyny, hlaniem mo' na toje, što robicca z henaha boku hledžańnia ŭ pryrodzie, dzie macniej prajaŭlajecca instynkt naturalny, čymsia ŭ ludziej. Usiudy tamaka maci-samica kormić swajo dzicia, pakul jano nie pačnie jeści strawy, swomaje darosłym. Caławiek, bačučy hetkaje źjawišča, uważaje jaho za zusim narmalnaje i zrazumiełaje. Čamu-ž heny caławiek maje być horšy ŭ adnosinach da swajho dziciaci? Čamu-ž caławiek maje nie dawać dziciaci taho, što dziela jahonaha zdaroŭja j žyćcia najbolš patrebnaje? Dyk, ci caławiek, jaki, jak kažuć, waładaje nad usim žywym i miortwym, mienš pakaža serca i lubowi swaim dzieciam, jak taja ci inšaja samica?

A čamu-ž, iznoŭ pytaju, heta takaja ważnaja sprawa, što maci kormić swaimi hrudźmi małoje dzicia? Adkazam najlepšym moža być toje źjawišča, što 10 dziaciej pamiraje na 100 radziŭšychsia ŭžo ŭ pieršym miesiacy žyćcia, 5-ra dziaciej pamiraje na 100 u pieršym hodzie žyćcia, a troje dziaciej na 100 u pieršych piaci hadach. Najčaściejšaju-ž pryčynaju śmierci henych dziaciej buduć chwaroby strawatraŭčaha aparatu. Henyja-ž **chwaroby bywajuć iznoŭ najčaściej u tych dziaciej, jakija kormiacca z butelki**, a nia hrudźmi maciary.

I jašče na adzin fakt chacieli-b my źwiarnuć uwahu. Nia hledziačy na nadta błahija abstawiny našaha biełaruskaha žyćcia na wioscy, kali ŭsio-ž taki nia stolki jašče pamiraje ŭ nas dziaciej, dyk heta **dziakujučy wyklučna tamu, što niama ŭ nas jašče „mody", kab maci nie chacieła karmić swajho dziciaci.** Henyja zaciemki majuć naŭwiecie pakazać tolki, jak heta ważna dziela ŭsiaho budučaha žyćcia caławieka, kab jaho ŭ malenstwie karmiła maci.

Dy jošć jašče šmat inšych pryčynaŭ, dziela jakich treba, kab maci rupiłasia karmić dzicia. Heta-ž nadta ważna dziela jaje samoje. Kali jana choča być zdarowaj, ščaśliwaj, wiasiołaj, kali choča źwiedać tajomnyja čary maciarynskaha kachańnia, kali choča być bližej da henaha maleńkaha, kwołaha, zusim biassilnaha, jeju-ž samoju wydadzienaha na świet—dziciaci, dyk chaj kormić swaimi hrudźmi.

Taja, što nia choča karmić, moža mieć wialikuju biadu. Niebiašpieki, pahražajučyja takoj žančynie, wystupajuć časta ŭžo chutka pašla radoŭ. Małočnaja haračka ŭ kormiačaje žančyny prachodzić dawoli lohka. U žančyn nia **kormiačych haračka henaja moža być pryčynaju chwaroby mozhu**, jakaja prajaŭlajecca ŭ asabliwaj formie warjactwa. Kažuć tady časta, što „małako kinułaś na mozh."

Pobač małočnaje harački nabryniajuć hrudzi i nadta balać, a žyłki, wydzialajučyja małako, zatykajucca, bo małaka nia wysmaktała dzicia. Robicca hetak zwanaje **zapaleńnie hrudziej**, raście skuła i treba jaje rezać. Pašla takoje chwaroby, kali zapaleńnie ŭžo i projdzie, hrudzi mohuć astacca ćwiordymi i kalš u budučyni na takim miescy moža wyraści rak.

I ŭ dzietarodnych orhanach mohuć wyklikacca roznyja nienarmalnyja prajawy. U połahu nadta doŭha jošć adychody, ścienki matki mohuć asłabieć, jana skrywicca. Nazaŭsiody mohuć astacca boli, i hetkaja žančyna časta ŭžo bolš nikoli nia budzie mahčy radzić.

U dzietarodnych orhanach mohuć pajawicca paźniej chworaści tolki ŭ taje maciary, jakaja nie karmiła hrudźmi. Najčaściej heta buduć katary matki, rany ŭ šyjcy matki a na't rak matki.

Užo zwonku možna paznać časta takuju žančynu. Wyhladajuć jany niejak niezdarowymi, chodziać sumnyja, pastareŭšyja, złosnyja, płočnyja znosiny z mužam bywajuć balučymi, a na't časta prosta niebiašpiečnymi dziela žyćcia. Kali-ž budziem hladzieć ćwiaroza na žyćcio, dyk biez niepatrebnaj saromliwaści pryjdziem chutka da wywadu, što heta lišnie ważnyja sprawy, kab nad imi prachodzić moŭčki.

Na't najbolš zahnanaja žančyna na wioscy, jakaja ad świtu da nočy haruje, nia moža wyrakacca, kab nie karmić dziciaci hrudźmi, Zaŭsiody

кі, каб Мітраполія здабыла ў Міністэрстве якнайхутчэйшае зацьверджаньне гэтых кніжак, як падручнікаў для школы. Паклапаціцца аб гэтым павінны былі-бы перадусім архірэі і кансысторыі епархіяў, урадуючых на беларускіх землях. З другога боку, павінны ўзяць гэта пад увагу і бацькі дзяцей, якім найбольш абходзіць, каб навука рэлігіі адбывалася ў іх роднай мове. Пажадана, каб з пачаткам новага школьнага году памянёныя падручнікі ўсюды ўжо былі ўведзены ў школах. Разумеецца, трэба аб гэтым прасіць, пісаць, дамагацца. Само ня зробіцца.

—x—

— Вышэйпералічаныя чатыры кніжкі ёсьць толькі пачаткам таго, што патрэбна прав. беларусам у галіне царкоўна-школьнае асьветы. У парадку далейшых выданьняў трэба было-бы падумаць аб перакладзе на беларускую мову Евангельля, выданьні Катэхізіса, багаслужэньня, гісторыі Царквы і г. п. Найбольш выпадала-бы пачаць гэтую працу з ініцыятывы памянёнае Камісіі.

Усе кніжкі можна купляць, апрача Варшаўскага Сынадальнага Складу (Варшава, Жыгімунтоўская вул. 13), і на Складзе пры Віленскім сьв.-Духавым Манастыры (Вільня, Вострабрамская 8). Цана ўсіх па 1 зл., „Малітваслова“ — 50 гр., без перасылкі.

Праваслаўны беларус.

XII Kanhres Nacyjanalnych Mienšaściaŭ

Ustanowa Kanhresaŭ Nacyjanalnych Mienšaściaŭ isnuje ŭžo 12 hadoŭ, źbirajučysia raz u hod na ahulny schod dziela abhawareńnia biahučych spraŭ. Da hetych kanhresaŭ naležać Biełarusy ad samaha pačatku, pasyłajučy, u mieru mahčymaści, swaich pradstaŭnikoŭ na hadawyja narady. Sioletni, pa paradku XII-ty Kanhres adbudziecca 14 i 15 wieraśnia ŭ Żenewie, u Šwajcaryi, i pawodle padhatawaŭčaj prahramy, pradbača, miž inšym, hetkija punkty: Prawa na žyćcio nacyjanalnych hrupaŭ u dziaržawach Eŭropy; Reforma Lihi Narodaŭ i Nacyjanalnyja Mienšaści; Sprawy arhanizacyjnyja.

Zaprosiny na hety sioletni Kanhres Biełarusy ŭžo atrymali. Sprawa-ž asabistaha ŭčaścia na im wyrašycca ŭ najbliżejšaj budučyni.

Z litoŭskaha žyćcia

Handlowy dahawor z Niamieččynaj, ab jakim miž abiedźwiemi dziaržawami daŭno jšli pierahawory, užo padpisany. U litoŭskaj, a tak-ža i ŭ niamieckaj presie spatykajucca hałasy, što paśla zbližeńnia ekanamičnaha miž Litwoj i Niamieččynaj moža nastupić i palityčnaje.

Wilenski semestr. Wiasnoj sioletniaha hodu ŭ litoŭskim uniwersytecie im. Witaŭta Wialikaha ŭ Koŭnie adbyŭsia tak zw. wilenski semestr, na jakim až da 3 traŭnia było pračytana 7 nawukowych lekcyjaŭ ab Wilni. Lekcyi hetyja čytali wiedamyja znaŭcy wilenskich spraŭ. Jošć heta pryhatawańnie da arhanizacyi Instytutu dziela dośledaŭ ziamiel Uschodniaj Litwy.

*

Dalej zakrywajuć. Kožny numar litoŭskich hazet, a tak-ža časta i hazety polskija, padajuć wiestki ab dalejšym zakrywańni administracyjnymi ŭładami litoŭskich praświetnych arhanizacyjaŭ św. Kazimiera i „Rytasa.“ Jak pryčyny ŭłady padajuć pieraważna „względy bezpieczeństwa publicznego i spokoju społecznego!“

Adniali dazwoł karystacca radyjem. „Wiln. Rytojus“ pawiedamlaje, što Ks. K. Čibiras atrymaŭ z pošty piśmo Nr 1461, u jakim zahadwajecca jamu źwiarnuć dazwoł na karystańnie radyjem i praz siem dzion źniać usiu instalacyju, što służa radyjowamu aparatu.

Kanfiskata Nr 30 „Viln. Žodis“ z 11.VIII skanfiskawany za artykuł „Čutki ab ziamielnaj reformie.“

Z nutranoha žyćcia Polščy

Nutranyja suadnosiny ŭ Polščy paśla śmierci J. Piłsudskaha nie źmianilisia i dalej pradaŭžajucca takija-ž samyja. Nia majuć upływu na źmienu hetych suadnosinaŭ ani likwidacyja arhanizacyi B.B., ni nowaja kanstytucyja, ani letašnija parlamanckija wybary. Kali što źmianiłasia ŭ hetaj sprawie, dyk tolki toje, što jašče pamienšylisia ŭpływy sanacyi, bo „lewaje, radykalnaje“, i prawaje, konserwatyŭnaje, kryły sanacyi pajšli šukać sabie sajuźnikaŭ paza byŭšym B.B.: adny šukajuć apiryšča ŭ radoch P.P.S. i „Stronnictwa Ludowaha“, a druhija ŭ chadecyi i endecyi.

Praŭda, dziela abjadnańnia sanacyi padniaŭsia pałk. Koc stwaryć prahramu i statut nowaj arhanizacyi, jakaja-b zmahła scymentawać sanacyjnyja hrupy i prajawić upływ u masach. Ale pakulšto starańni pałk. Koca biezrezultatnyja i sanacyja dalej razychodzicca miž raśpiaćciem apazycyi—ad P.P.S. i „Str. Lud.“ da endecyi.

Słowam, sanacyja zbankrutawała nawat i ŭ swaich radzimych kruhoch.

„Stronnictwo Ludowe“ na widoŭni ŭ świata 15 žniŭnia.

Świata ŭ 16-tyja ŭhodki pieramohi polskaj armii balšawikoŭ ładzili 15 žniŭnia siol. u Polščy ŭradawyja kruhi asobna i asobna apazycyjnyja ŭhrupawańni.

U Waršawie zwaročwała na siabie ŭwahu impreza prawaj apazycyi — Ch.D., N.P.R. i endecyi. U inšych miascoch na widoŭni byli sialanie pad ściaham „Str. Ludowaha“.

Kala Waršawy „Str. Ludowe“ naładziła światkawańnie, u jakim brała ŭčaście 6.000 narodu.

U Krakaŭskim wajawodztwie tak-ža hremjalna wystupali sialanie ŭ hetaje świata pad ściahami „Str. Lud“.

Ahułam, wa ŭsiej Polščy ŭ hetaje świata „Str. Ludowe“ pakazałasia na widoŭni mocna zarhanizawanym; u niekatorych miascoch u pachodach „Str. Lud.“ brała ŭčaście pa 20—30 tysiač narodu.

Krywawaje zabureńnie.

U Wieśchosławicach (radzima W. Witasa) padčas światkawańnia „Str. Lud.“ 15 žniŭnia dajšło da krywawaha zabureńnia.

Na światkawańnie sabrałasia bolš 10 tysiač narodu. Byli publičnyja pramowy. Pad kaniec imprezy siabry „Str. Lud.“ napali na palicejskaha śledčaj palicyi i źbili jaho pałkami da biasprytomnaści. Bity palicejski schawaŭsia na pastarunak palicyi. Natoŭp (kala 200 asob) napaŭ na pastarunak palicyi, pierarwaŭ telefonnyja draty, źnistožyŭ pamieščańnie pastarunku i padpaliŭ jaho.

Padčas nistažeńnia pastarunku 5 palicejskich było ŭ pamieščańni, i kali pačali ŭ ich z natoŭpu stralać i wyłamali da ich dźwiery, palicejskija pačali stralać u napadajučych. U wyniku adna asoba zabita i dźwie ranienyja. Sudowa śledčyja ŭłady wiaduć rasśledawańnie ŭsiaje sprawy.

— U Radzyminie, padčas endeckaha pachodu, u jakim brała kala 10 tysiač narodu, u niekalkich miascoch wybita niekalki šybaŭ u woknach žydoŭskich kramaŭ.

Z polska-francuskich suadnosin

Adwiedziny hien. Gamelena.

U minułym tydni ŭ Polšč pryjaždžaŭ u adwiedziny načalnik hieneralnaha štabu francuskaj armii hien. Gamelen. Pradstaŭnik francuskaj zbrojnaj siły pryjaždžaŭ z kurtuazyjnaj wizytaj da polskaha haloŭnakamandujučaha zbrojnaj siłaj hien. Rydz-Śmihłaha, katory z swajho boku, maje z rewizytaj pajechać u Francyju.

Hetyja adwiedziny majuć charaktar nia tolki aktu kurtuazyi, chacia i sam hetki akt maje značeńnie. Adwiedziny hien. Gemelena zahłušyli ŭsie hutarki ab niaładach u polska-francuskich suadnosinach.

Polšč i Francyja źwiazany wajennym sajuzam na wypadak napadu na adnu z hetych dziaržaŭ. Ale apošnija palityčnyja padziei — italjanska-francuskaja rywalizacyja na Mižziemnym mory i zbližeńnie Polščy z Italijaj, a tak-ža suładnaść Polščy z Niamieččynaj — na hety sajuz kinuli cień prytupleńnia.

Ciapier adwiedziny hien. Gamelena hety cień prytupleńnia raźwiejali i ŭ polska-francuskich suadnosinach stała jaśniej.

Wajna ŭ Hišpanii pradaŭžajecca

Hišpanskaja rewalucyja, što achapiła ŭwieś kraj krywawaj wajnoj, pradaŭžajecca biaz spynu. Zacikaŭleńnie hišpanskaj nutranoj wajnoj rasšyrajecca nia tolki ŭ Eŭropie, ale i ŭ Amerycy.

Padniataja z boku Francyi inicyjatywa zakłučeńnia miždziaržaŭnaha paktu neŭtralnaści adnosna sučasnaj hišpanskaj rewalucyi jašče nie pryniała nawat kankretnaj formy—usie dziaržawy niby zhadžajucca na hetki pakt i adna ad druhoj uzaležniajuć swaju akančalnuju zhodu. Tymčasam z Niamieččyny i Italii jdzie pomač hišpanskim paŭstancam, a z Francyi i Sawietaŭ pamahajuć uradu „Narodnaha Frontu.“

Treba śćwierdzić, što hišpanskaja wajna adbywajecca wielmi krywawa i žorstka.

Amerykanskija dziaržawy šukajuć sposabu spynieńnia hišpanskaj bratabojčaj wajny.

Rašajučaj pierawahi ŭ hetaj wajnie, pakulšto, nia widać.

možna naładzić swaju pracu hetak, kab znajšci patrebny čas i warunki, kab maci mahła spoŭnić swoj światy abawiazak u adnosinach da dziciaci.

Každuć časta, što žančyny dalikatnyja, słabyja, nia mohuć karmić. Heta mana. Zusim naadwarot, bačym maładzicy niadužyja, kwołyja, jakija kormiać i nia tolki nie słabiejuć ad hetaha, ale pačynajuć ćwišci i krasawacca i raźwiwajucca na zdarowuju, mocnuju adzinku.

Zaminy pry karmleńni hrudźmi.

Choć maciarynskaje małako najbolš adkazwaje patrebam nowarodžanaha, traplajecca adnak, što karmleńnie moža być niebiaśpiekaj dziela zdaroŭja dziciaci ci maciary.

Na pieršym i zusim asobnym miescy pamiž mahčymych zaminaŭ treba pastawić **suchoty maciery**. Pry suchotach maciary dzicia prynosić u swaim arhanizmie nachił da suchotaŭ, i treba tady addać jaho abo inšaj zdarowaj žančynie, kab taja karmiła, abo dawać štučny korm. Budzie lepš i dziciaci i maciary, bo majučy ciažkuju chwarobu ŭ hrudziach nia budzie jana bolš abniadužywacca kormiačy małoje.

Z inšych pryčynaŭ, jakija-b mahli zaminać pry karmleńni možna adciemić nižej padadzienaje.

Wonkawy wyhlad žančyny, jak dobraja fizyčnaja budowa cieła, dobra raźwityja hrudzi, jašče nie dajuć zaruki, što niechta pa radoch miecimie dawoli małaka, kab prakarmić swajo dzicia. Časta słabaja žančyna z płoskimi, miakkimi hrudźmi, maje zusim dobraje, zdarowaje małako j ŭ patrebnaj kolkaści.

Kali pry kancy ciažku naciskajučy na hrudzi i na hrudnuju barodaŭku možna wycisnuć niekalki kaplaŭ dawoli hustoje, žaŭtawata-mutnaje ciakominy, dyk možna spadziawacca, što maci miecimie kormu dawoli kłustaha j ŭ patrebnaj kolkaści, kab prakarmić dzicia.

Naadwarot, kali ciakomina wydušanaja budzie wadzianistaja, redkaja, abo kali ledź-ledź adna kapla wydušycca, treba bajacca, što abo kormu na abojm budzie dawoli, ale što da jakaści budzie jon błahi, budzie ŭ im zamała kłustaści, abo budzie jaho mała.

Bywaje, što pačatkawa pa radoch maci maje mała małaka, ale ŭ mieru, jak dzicia smokča, kolkaść jaho raście. Kali adnak jaho nia prybywaje, dyk niachaj maci kormić chacia-b 2—4 tydni.

Inšaja pryčyna, kali maci nia moža karmić, heta taja, što hrudzi majuć płoskuju abo wohnutuju barodaŭku. Majuć hetkuju barodaŭku žančyny, jakija zaciskajuć hrudzi šniuroŭkaju. Heny niedachop možna paprawić jašče pierad radami masujučy hrudzi i barodaŭki. Kali nia hledziačy na ŭsie zachady, astajecca barodaŭka płoskaju, dzicia nia moža jaje schapić hubami, smaktańnie nadta ciažkaje tady, dzicia nerwujecca, płača i namučyŭšysia pakidaje zusim smaktać. Pry dobraj achwocie maciary jašče i tutaka možna pamahčy, adciahwajučy korm z hrudziej rukami, abo adumysłowaj mašynkaju. Adciahnuŭšy korm, dawać jaho abo łožačkaju abo z butelki.

Hetkim čynam možna prakarmić dzicia najbolš niebiaśpiečnyja dziela jaho 4—6 tydniaŭ.

Jošć biazumoŭna **zaminy, kali maci nia moža zusim karmić.** Tutaka apračа **suchotaŭ**, ab jakich była ŭžo hutarka, naležać: a) ciažkaja chwaroba serca, ale tady najčaściej lekar zabaraniaje danasić ciažok da kanca i robicca śkidyš; b) chwaroby nyrak, c) inšyja chwaroby, jakija najčaściej nadta abniadužywajuć maciaru, jak cukroŭka, mocnaja anemija (niastača krywi), chacia i tutaka redka ciažok dachodzić da kanca, d) nadta redka, adnak bywaje, što korm maciary nia idzie na karyść dziciaci. Zaŭsiody treba hladzieć, ci maci dobra kormić, ci dzicia dobra smokča, ci maci dobra padaje jamu hrudzi.

Chacia ŭ našych biełaruskich umowach, jak heta my kazali, nia bačycca, kab maci świadoma nie chacieła karmić dziciaci, ale adnak traplajecca i heta. Najčaściejšymi trudnaściami buduć adnak niezaležnyja ad žančyny drobnyja zaminy, jakija možna paprawić, pašukaŭšy tolki dobra, dzie schawana taja pryčyna.

Kali dzicia rodzicca nadta słabym i nia moža smaktać, nia treba pakidać karmić, inakš korm prapadzie. Kali jošć pasusiedzku zdarowaje dzicia, tady treba jaho prystaŭlać, kab wyrabić hrudzi i kab małako nie prapała, a z wyrablenych hrudziej i niadužaje dzicia lahčej smokča.

Roznyja zaraznyja chwaroby, jak wodra, škarlatyna, tyfus, nie źjaŭlajucca zaminaju pry karmleńni, kali tolki chapaje maciary siłaŭ. Adnak treba tutaka nahladać, kab nakarmiŭšy dzicia zaraz-ža addzialać jaho ad maciary, kab tyja, što chodziać kala dziciaci i samaja maci myli ruki, nia dychali na dzicia, zasłaniali swoj rot i nos, kab maci myła hrudzi pierad i paśla karmleńnia.

U dziciaci z woŭčaj paščaj, abo zajčaju huboju robim tak, jak pry płoskaj barodaŭcy, značycca adciahiwajem korm i dajem dziciaci łožačkaju, a kab korm nie prapaŭ, prystaŭlajem zdarowaje dzicia.

Bywajuć byccam dzieci „hultajawatyja,“ što nia chočuć smaktać, chacia jany zusim zdarowyja i mocnyja. Nahladajučy bližej, pabačym, što abo **maci nia choča karmić, abo karmić nia ŭmieje.**

Jošć pahlad, što nia **možna karmić pry miesiačnych.** Kali-b na‘t tady i pajaŭlalisia ŭ dziciaci wolnašć abo boli ŭ žywacie, hladzieć na heta nia treba, henyja prajawy chutka minajuć. Maci nie pawinna tady pakidać karmić. Kali-b maci zastupiła ŭ ciažok u pieršych troch miesiacach žyćcia nowarodžanaha, chaj kormić jaho dalej. Kali-b jana ŭžo nadta była abniadužaŭšy, dyk chaj pastupowa pierachodzić na miašany korm, dajučy hrudzi i adnačasna małako karowy ŭ taki sposab jaki abhaworym jašče bolš padrabiazna.

Weneryčnaja chwaroba maciary, kali majem naŭwiecie najstrašniejšuju z ich — syfilis (francy), nikoli nie źjaŭlajecca pryčynaju, kab nie karmić dziciaci. Jano rodzicca taksama z henaju chwarobaju, dyk zarazicca bolš nia moža. A henaje syfilityčnaje dzicia, mo' bolš jašče, jak zdarowaje, musić dastawać korm maciary.

Nakaniec, ciažki stan zdaroŭja maciary moža być zaminaju pry karmleńni. Prykładam, kali jana paśla ciažkich chwarobaŭ, abo kali mieła skułu, ci zapaleńnie hrudziej, asabliwa kali dziela hetaha mieła roblenuju na hrudziach aperacyju. Adnak kali tolki hetkaja chworaść prachodzić, treba iznoŭ prystaŭlać dzicia da hrudziej, a nadta časta bywaje, što korm i tady źjawicca ŭ patrebnaj kolkaści.

Rewalucyjanery kontrrewalucyjanerami

Kamunistyčnaja partyja ŭ SSSR paśla śmierci Lenina raździaliłasia na „kontrrewalucyjanieraŭ“, što pajšli za Trockim, jaki wyhnany z SSSR, i na „prawawiernych“, što trymajucca Stalina.

U wyniku hetaha padziełu pačalisia zaŭziatyja miž saboju zmahańni hetych dwuch kamunistyčnych łahieraŭ za ŭładu ŭ SSSR.

Rezultaty hetaha zmahańnia achapili ŭwieś SSSR, nie abminajučy i Sawieckaj Biełarusi, dzie niamała paciarpieli biełaruskija kamunisty i prychilniki kamunizmu.

Ciapier pačaŭsia ŭ Maskwie palityčny sudowy praces, u jakim sudziać „kontrrewalucyjaneraŭ“, prychilnikaŭ Trockaha — Zinoŭjewa, pieradawoha balšawickaha dziejača, siabru kampartyi ad 1903 h., Kamieniewa, wiedamaha sawieckaha dziejača, siabru kampartyi ad 1903 h. i inšych, katoryja doŭhija hady zajmali wysokija stanowiščy ŭ kampartyi i adkaznyja dziaržaŭnyja pasady. Razam usich padsudnych u hetym pracesie 16 čaławiek.

Usich hetych „kontrrewalucyjaneraŭ“ abwiniajuć u hałoŭnaj zdradzie — u supracoŭnictwie z niamieckaj palicyjaj. Padsudnym hrazić kara śmierci.

Pry hetym nie adrečy źwiarnuć uwahu na šyrokuju dziejnaść hetych „kontrrewalucyjaneraŭ“ i ŭ BSSR, dzie ich „wykryli“, jak padaje „Праўда“... ŭ redakcyi „Зьвязда“, zwalniajučy z zajmanaha stanowišča Rozenbluma, Baskakawa, Cypkina i inšych.

Treba wiedać, što „Зьвезда“ heta aficyjalny orhan centralnaha kamitetu kamunistyčnaj partyi Biełarusi, a redaktary hetaj hazety heta „asymilawaŭšysia“ na biełarusaŭ Rozenblumy, Cypkiny i Baskakawy.

Dzie-ž adkaznyja ŭ sawieckaj palitycy biełarusy? Jany ŭsiudy jość, nawat i ŭ Kitajščynie, ale tolki nie ŭ BSSR; u BSSR kirujuć nacyjanalnaj palitykaj „asymilawanyja“ Rozenblumy i Cypkiny.

Heta-ž nichto inšy, a jany ŭ „Зьвяздзе“ stwaryli mif „nacdemaŭščyny“, kab paśla wysłać biełaruskich kulturnych rabotnikaŭ z Sawieckaj Biełarusi, a biełaruskich kamunistaŭ źniać z adkaznych palityčnych stanowiščaŭ u BSSR.

Słowam, asymilacyja: Cypkiny, Rozenblumy, a tak-ža i Baskakawy „asymiloŭwajucca“ ŭ BSSR, a biełarusy — ŭ RSFSR i ŭ inšych sawieckich respublikach.

Ale paśla „wykryćcia“ ŭ „Зьвяздзе“ „kontrrewalucyi“ trockistaŭ, jakich peŭnie-ž niamała jość wa ŭsich wyšejšych i nižejšych dziaržaŭnych ustanowach BSSR, ci „prawawiernyja“ kamunisty naprawiać kryŭdy biełarusam, što zrabili „kontrrewalucyjanery“ — ci wiernuć wysielenych z BSSR biełarusaŭ?

Piśmy z wioski

Z hramadzkaha žyćcia našaj wołaści.

N o w y - P a h o s t, Brasłaŭskaha paw. Wialikaja našaja wołaść — maje bolš 10 tysiač nasielnictwa. Jość u našaj wołaści i razumnyja ludzi, jakija dobra haspadarać i dobra razumiejuć pałažeńnie i patreby całaj wołaści. Ale na wojta ŭ całaj wołaści čaławieka niama i wojt u nas nie swajej hadoŭli, bo adniekul zdaloku pachodzić. Skul naš pan wojt, dyk šeryja hramadzianie wołaści i nia wiedajuć. A pachodžańniem p. wojta mnohija cikawiacca i chočać dawiedacca, dzie taja miaścina, što haduje nam wojtaŭ.

Darohi ŭ nas u bolšaści pryrodnyja — jak niama daždžu, to suchija, a jak pojdzie doždž, to bałotnyja. Papraŭlajuć darohi ŭ nas sposabam šarawarkawym. U 1935 h. dzień šarawarku ličyli pa 2 zł., a sioleta ličać pa 1 zł. 50 hr.

U wołaści časta zasiadaje „hminnaja rada“ i radzić ab sprawach usiaje wołaści. Wot-ža treba, kab wałasnaja rada zaniałasia šyrej hramadzkaj sprawaj, treba, kab wałasnaja rada zacikawiłasia zaškolnaj aświetaj i kab u biełaruskich wioskach adkryła wałasnym koštam biełaruskija bibliateki-čytalni i ahułam źwiarnuła ŭwahu na samaadukacyju našaj moładzi. I sapraŭdy heta treba rabić, bo inakš, dyk nia tolki na wojtaŭ buduć da nas pryjaždžać ludzi, ale na sołtysaŭ adniekul pryjeduć.

Dyk, biaremsia da hramadzkaj pracy i šyraka prawodźma samaaświetu, kab u nas byli swaje wojty i ahułam ludzi ŭmiejučyja rabić hramadzkuju rabotu i baranić swaje narodnyja, socyjalnyja i palityčnyja intaresy!

P. K u b.

Horkaja dola sialanstwa.

B o h i ń, Brasłaŭskaha paw. Pałažeńnie wioski ŭ sučasnaści dajšło da krajniaj biednaści. Kab paznać žyćcio sialan, niama patreby ŭ jaho ŭhłyblacca, dawoli ŭzhlanuć pawiarchoŭna, dyk usia biednata jak na dałani pradstaŭlajecca: haspadarački sialan drobnyja, siemji sialanskija wialikija, rabotnikaŭ poŭnyja wiaskowyja chaty, a rabić niama na čym i niama dzie. Bywajuć časami siakija-takija pabočnyja zarabotki, ale heta redka bywaje i nadta-ž mała płatnyja.

U našych wakolicach polskija dziejniki arhanizujuć hurtki ziemlarobskija, kulturna-praświetnyja i inšyja arhanizacyi i kažuć, što hetkaj darohaj našych sialan wywiaduć z sučasnaha pałažeńnia. Na moj pahlad, dyk nam pradusim patrebnaja sprawiadliwaja ziamielnaja reforma, kab našyja sialanskija haspadarki dapoŭnilisia i byli nie małaziamielnymi, a poŭnaziamielnymi. Pry hetym treba našym sialanam praświety i ziemlarobskaj kultury, ale jaje treba šyryć ŭ rodnaj, biełaruskaj mowie, bo papolsku našyja sialanie dobra nia ŭmiejuć ani hawaryć, ani razumieć, i šanujuć swaju mowu i nia chočać paddacca polonizacyi.

T. J.

Kameta nie spatkajecca z ziamloj

U sprawie pašyranych pahałosak ab tym, što kameta Teltier'a maje chutka spatkacca z ziamloj, francuskija hazety źmiaščajuć niekalki hutarak z wučonymi astranomami. Z hetych hutarak dawiedwajemsia, što wyšmienawanaja kameta znachodzicca na adležnaści 25 mil. klm. ad ziamli, dy što spektralnaja (świetławaja) analiza śćwierdziła ŭ h. zw. chwaście hetaj kamety hazy cyano-kalija — Tyja-ž prafesary ćwierdziać, što źjaŭleńnie kamety Peltier'a na kruhazory jość narmalnym astranamičnym źjawiščam, što daroha hetaj kamety nie pierasiačecca z darohaj ziamli i što, takim čynam, nijakaja niebiaśpieka ziamli nie pahražaje.

XI Olimpijada ŭ Berlinie

Ad 1—16 žniŭnia sioleta ŭ Berlinie adbywalisia spartowyja ihry XI Olimpijady. U hetych ihrach prymała ŭčaście kala 5 tysiač ihrakoŭ 53 roznych nacyjaŭ. Dla hladzielnikaŭ na hetyja ihry specyjalna byŭ pabudawany ahramadny stadjon, na jakim mahło adnačasna pamiaścicca bolš 100 tys. asob. Adkryćcio ihraŭ adbyłosia nadta ŭračysta. Adkryŭ ich sam kancler Hitler karotkaj pramowaj, u katoraj padčyrknuŭ wialikaje začeńnie idei olimpijskich ihraŭ dziela sprawy mirnaha zbližeńnia narodaŭ świetu miž saboj. U ihrach najbolš załatych i inšych medaloŭ zdabyli Niemcy.

Nastupnaja, XII Olimpijada adbudziecca ŭ 1940 hodzie ŭ Japonii, u Tokijo.

Roznyja wiestki

Z POLŠČY

Padłažyli bombu pad wastroh. U Mysłowicach zapadozranyja ŭ kamuniźmie padłažyli pad budynak wastrohu bombu na znak pratestu praciŭ aryštawańnia swaich tawaryšoŭ. Bomba wybuchła, ale nie zrabiła nikomu škody.

Bankroctwy. U červieni min. hodu ŭ Polščy było 5 zbankrutawanych pradpryjemstwaŭ, u traŭni sioleta zbankrutawała 9, a ŭ červieni 8.

Z ZAHRANICY

Miždziaržaŭnaja kanferencyja ŭ Amerycy. Dnia 1 śniežnia ŭ stalicy Arhientyny Buenos Ajres maje adbycca ahulnaamerykanskaja mirnaja kanferencyja pradstaŭnikoŭ uradaŭ usich amerykanskich dziaržaŭ.

U Meksyku niespakojna. Hazety padajuć, što ŭ Meksyku nacyjanalisty pryhataŭlajucca da paŭstańnia. Majuć jany ŭžo byccam 10.000 uwaružanych asob. Meksykanski ŭrad wysłaŭ suproć ich wojska. Meksykanskija fašysty byccam ad Złučanych Dziaržawaŭ Ameryki dastajuć pomač.

SSSR pawialičwaje swaju armiju. Pawodle pastanowy rady narodnych kamisaraŭ u Sawietach buduć brać ŭ wojska nie ad 21 hodu žyćcia, jak było dahetul, ale ad 19 hadoŭ. Takim čynam pawialičycca lik nawabrancaŭ. Źmiena heta, pawodle sawieckich informacyjaŭ, wyklikana ŭzhadawaŭčymi matywami.

Z WILNI

Strašnaja katastrofa. 17 žniŭnia ŭ Wilni niedaloka ad stancyi zdaryłasia strašnaja čyhunačnaja katastrofa: ciahnik, idučy z Nowaj Wialejki, spatkaŭsia z wolnym parawozam. U wyniku katastrofy 2 asoby zabityja, 10 ciažka ranienych i abodwa parawozy z 3 wahonami pałamanyja.

Płuh — našaje bahaćcie

Biełarusy čym pachwalicca mohuć, dyk heta swaim płuham! Mahčyma najstarejšaja reč u biełaruskaj historyi — heta płuh, abo sacha, śpiarša biez narohaŭ, a paśla z narohami. Tolki znajšoŭsia ŭ swaim krai biełarus, dyk i pačaŭ jon swaju ziamlu paroć. Z taho času kraina naša prasławiłasia ziemlarobstwam, a žychary jaje stalisia čuć nia ŭsie ziemlaroby. Swaim płuham hety kraj lasoŭ i puščaŭ daŭniej biełarus pierarabiŭ u sapraŭdny harod. Na biełaruskim zahonie i dahetul pracuje biełaruski płuh. Biełarus swoj płuh hłybaka ŭ ziamlu zapuščaje, hetym arużžam jon uładaje duža dobra. Dla biełarusa płuh i ziamla heta jaho žyćcio. Biełarusy najbolš za ziamloj honiacca i ŭzdychajuć i łoŭka swajej ziamli jany baroniać. Čym-ža najlepš biełaruski płuh značny i dziela čaho my tak daražym im? Naš płuh, jak i ŭsie płuhi na świecie, pieradusim, wiernie ziamlu, jaje zbližajučy da sonca, pawietra i daždžu. Pad biełaruskim płuham ziamla budzicca i raskošna biełarusu swaje bahaćci adkrywaje. Što na poli ŭ nas raście pšanica, žyta i ŭsiakaje druhoje zbožža, što našyja harody poŭnyja świežaj harodziny — usio heta pryčyniaje naš biełaruski płuh.

Zdajecca, biełaruskija zahončyki duža wuzkija i rodzie na ich chuda, ale, jak šyrokaja Biełaruś, dyk na joj henych zahončykaŭ jość duža mnoha! A zierniatka da zierniatka, dyk źbirajecca wun što! Uziać dy padrachawać usio toje, što za adzin hod tolki wyraście na Biełarusi. Heta buduć niepamiernyja bahaćci, a jany z-pad płuha wychodziać. Byli časy, što z biełaruskaha płuha bahacilisia pany-abšarniki. My heta razumiejem, čamu u prošłym usia Biełaruś tak husta była abstaŭlenaja panskimi dwarami. Im padabaŭsia biełaruski płuh i toje, što z-pad płuha rasło na Biełarusi. Chto z biełarusaŭ nie daražyć płuham, abo swaim zahonam, toj nia wiedaje swajej cany i siły. Chto płuha nie daceńwaje, toj nie razumieje Biełarusi.

Dyk biełarusy chaj ceniać bolš za ŭsio swoj, choć i mały zahon, a płuha swajho rodnaha jany chaj z ruk swaich nie wypuščajuć! Choć nadta wuzki i karotki budzie biełaruski zahon, tak što z płuham na im i pawiarnucca nielha, ale z hruntu swajho nia schodź, biełarusie, lohka z zahonu swajho nie ŭstupaj čužyncu! Časta na Biełaruś čužyniec z čužym płuham prychodzie. Tady jon siłaj znachodzie sabie tam miesca. Biełarusy na henaha čužynca hladziać i kryŭdu swaju jany hłybaka ŭ dušy chawajuć.

Jakija-ž nam bahaćci daje naš biełaruski płuh? Usio, što my sami jamo i čym my kormim swoj statak — heta ŭsio z-pad płuha wychodzie. Ci my chodzim, ci jeździm, ubirajemsia my tak, ci inakš, a ŭsio heta dla nas z-pad biełaruskaha płuha wyrastaje. Toje, što płuham my na poli zdabudziem, choć kali my jaho pradać možam, a za hrošy tady kuplajem my, što chočam. U Niamieččynie i siańnia chleb darahi nadta, a taksama i pa druhich krajoch na świecie. Kali pradukty z-pad płuha siabie nie apłačywajuć dobra, dyk hetamu tady dziaržaŭnaja haspadarka najbolš winawataja. Budzie narmalna pracawać dziaržaŭny aparat, tady płuh zaŭsiody siabie najlepiej apraŭdaje. Na świecie tak zaŭsiody było i tak budzie — toje, što z-pad płuha raście, nikoli cany swajej nia tracie. U nas haworać: z'amla naša maci, jana nas adziaje i kormie. Ludzkoje pražyćcio ŭsiudy darahoje. Padješci jość ważniej, jak adziecca, abo kudy pajechać. Dyk i toje, što daje nam płuh, jość daražejšym za hena, što nam daje fabryčnaja mašyna. Heta ŭ nas tolki tak usio ciapier biełaruskaje tannaje. My pradaŭšy swajo, nadta mała kupić možam čužoha. Ale ab hetym nam i hawaryć niečaha. My-ž nie haspadary ŭ swajej chacie!

Płuh u biełarusa tak-ža pačućcio charastwa raźwiwaje. I z hetaha boku jon nadta ważny dla jaho. Biełaruskaja ziamielka ad płuha strojna pierawierniecca i pachnie. Z pačatku jana čornaja na soncy hrejecca, paśla robicca zialonaj, dalej ćwicie i śpieje, a ŭkancy jana płady prynosie. Na heta ŭsio biełarus hladzić i nahledzicca nia moža. Dla biełarusa jahonaja z płuham ziamielka i teatr, i kino, i škoła, i kaścioł, i carkwa i ŭsia jahonaja pryjemnaść. Hetym jon raźwiwaje ŭ sabie luboŭ da charastwa. Pole — heta jaho najlepšaja razryŭka. Na poli biełarus usio znajdzie. Źwinić tam pčołka, lotaje matylok, pyrkaje ptušačka, kałyšacca zbožža, šumić wietryk, śmiajecca nieba, haryć sonca, šepča ziamielka. U wolnaj chwilinie, a na't i pry zaniatkach, wyšaŭšy na pole, biełarus u dušy swajej čuje wialikuju pryjemnaść. A ŭsio heta biełarusu płuh robie! Biełarus z płuham rodzicca i biaz płuha žyć nia moža. Adniać płuh ad biełarusa — heta znača jaho paniawolić. Jak wolnaj ptušcy ŭ załatoj kletcy, tak biełarusu biaz płuha na swajej baćkaŭščynie. Biaz płuha biełarus wianie, sochnie, piatreje. Z płuham u rukach jon žywie, ciešycca i macnieje. Zdaŭna staryja biełarusy nadta lubili i canili ziamlu, ab ziamli śnili sny i swajej ziamli baranili. Tak i my, ab płuhu swaim pišučy, hetyja dumki hłybaka ŭ dušy swajej chawajma i ŭziaŭšysia za swoj biełaruski płuh na swaim zahonie z ruk našych jaho nie wypuščajma i zahonu našaha nie addawajma anikomu čužomu. Buduć na Biełarusi takija, ci hetkija paradki, ale płuh biełaruski swajho značeńnia dla nas nikoli nie zahubie!

W. D—a.

БЕЛАРУСЫ! Падтрымлівайце сваю прэсу. Выпісвайце найстарэйшую беларускую газэту „Беларускую Крыніцу!“

Redaktar Jan Paźniak. Biełaruskaja Drukarnia im. Fr. Skaryny ŭ Wilni, Zawalnaja 1 — 2. Wydawiec A. Šutowič